

การศึกษาวิเคราะห์ความงามรูปแกะสลักเชิงสุนทรียะในอังกอร์วัต
An Analytical Study Of The Beauty Of Sculpture In Angkor Wat Temple

Phra Nam Sukhasilathera (Chheng)*

พระครูภาวนาโพธิคุณ, ดร. รศ.ดร. โสวิทย์ บำรุงภักดิ์ ผศ.ดร.สุวิน ทองปั้น**

บทคัดย่อ

การศึกษาวิเคราะห์รูปแกะสลักในอังกอร์ตามหลักสุนทรียศาสตร์ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ ดังนี้ คือ เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของรูปแกะสลักในอังกอร์วัต เพื่อศึกษาเกณฑ์ตัดสินความงามทางสุนทรียศาสตร์ และเพื่อวิเคราะห์ความงามของรูปแกะสลักในอังกอร์วัต ตามหลักสุนทรียศาสตร์ การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงเอกสารด้วยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า ประวัติความเป็นมาของรูปแกะสลักในอังกอร์วัต ที่ปรากฏในผนังอังกอร์วัตนั้นแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ เรื่องราวทางพระพุทธศาสนา และเรื่องราววรรณกรรมผนังอังกอร์วัตด้านใน เป็นเรื่องพระลัก-พระลาม ภาพสลักนูนสูงรูปนางอัปสรพื่อนรำ ภาพสลักขบวนทัพของพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ สำหรับชาวสยามถือเป็นระเบียบประวัติศาสตร์ กองทัพเสียมกุก ภาพสลักแดนสวรรค์ โลกมนุษย์ และขุมนรก ภาพสลักตำนานการกวนเกษียรสมุทรของเหล่าเทวดา อสูร ภาพสลักพระนารายณ์ สงครามปราบปรามและมีชัยชนะเหล่า อสูร ภาพสลักพระนารายณ์ในปางพระกฤษณะ กำลังปราบท้าวพนาสูรหัวหน้ายักษ์ ภาพสลัก “เทวดา” เหล่าทวยเทพร่วมกันทำสงครามต่อกองทัพอสูร ภาพสลักศิ่รุงกลางตอนหนึ่งในรามายณะ นารายณ์ ในปางของพระราม รูปแกะสลักในอังกอร์วัตแต่ละตอนมีอักษรธรรมกำกับไว้เพื่อบอกชื่อบอกสถานที่และอธิบายเหตุการณ์ในตอนนั้นๆ ด้วย

สำหรับเกณฑ์ตัดสินความงามทางสุนทรียศาสตร์ผู้วิจัย พบว่า สุนทรียศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยคุณค่าและความงาม เป็นปรัชญาที่หาคำตอบว่าความงามคืออะไรและเราจะใช้อะไรเป็นเกณฑ์ในการตัดสินความงามนั้น ทฤษฎีในการตัดสินความงามทางสุนทรียศาสตร์พบว่ามีอยู่ ๓ ทฤษฎีหลัก คือ ๑) ทฤษฎีจิตนิยม เป็นทฤษฎีที่มีเกณฑ์ตัดสินความงาม โดยเน้นความสำคัญที่ความสำคัญที่ความรู้สึกของตัวบุคคล มาตรการตัดสินความงามจึงไม่ตายตัว ๒) ทฤษฎีวิถุนิยม เชื่อว่าความงามเป็นคุณสมบัติของวัตถุ เป็นคุณสมบัติที่แน่นอน

*นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

**อาจารย์ที่ปรึกษา

ตายตัวและอยู่ติดกับวัตถุมาตั้งแต่แรกโดยรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ และมีเกณฑ์ตัดสินแน่นอน และตายตัวที่จะใช้วัดความงาม และ ๓) ทฤษฎีสัมพันธนิยม เป็นทฤษฎีที่เป็นกลางระหว่าง จิตนิยมกับวัตถุนิยม คือเป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญทั้งจิตใจของมนุษย์และวัตถุทางสุนทรียะ โดยเชื่อว่าความงามไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นเฉพาะจากความรู้สึกของบุคคลผู้รับรู้หรือคุณสมบัติของ วัตถุเพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่ง หากแต่เป็นภาวะของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับวัตถุที่มี กิริยาตอบสนองในสัดส่วนพอๆ กัน

เมื่อนำทฤษฎีทางสุนทรียศาสตร์ ไปวิเคราะห์รูปแกะสลักในผนังอังกอร์วัต ช่วยให้ ทราบว่า รูปแกะสลักในผนังอังกอร์วัต เป็นความงามที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์กันของจิต และวัตถุกลายเป็นความสวยงามมีความกลมกลืนดูเป็นธรรมชาติ ดูแลมมีความรู้สึกเย็นสบาย ตาด้วยสีที่มีวรรณะเย็น คือสีอ่อนๆ ไม่ฉูดฉาดเกินไปเหมาะสมกลมกลืนกับสภาพภูมิประเทศ กัมพูชา เป็นความงามที่เกิดจากการสร้างสรรค์ในจิตใจมนุษย์ที่เรียกว่าจินตนาการซึ่ง จินตนาการเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ของจิตใจมนุษย์ เมื่อผ่านกระบวนการ สร้างสรรค์ของจิตแล้ว ช่างแกะก็จะถ่ายทอดออกมาเป็นรูปร่างผ่านเส้น สี และแสง ได้อย่าง เหมาะสมกลมกลืน

คำสำคัญ: ความงามรูปแกะสลักเขิงสุนทรียะ, อังกอร์วัต

Abstract

This is a quality research and its objectives are: (1) to study the beauty of Angkor Wat, (2) to study the history of Angkor Wat according to aesthetics, and (3) to analyze the aesthetical beauty and value of Angkor Wat, considerably recognized by people.

The study of the beauty of Angkor Wat according to aesthetics was examined with three theories of beauty. The first theory was subjectivism relating to the individual feelings. Thus, the standard of examining the value of beauty was not limited because it depend upon the individual feeling or preference, possibly changed by means of time and places. The second theory was objectivism with the great belief that the beauty was the quality of material. It was the unchanged quality coming with that material from the first time. It did not depended upon the individual feelings and human thoughts, Examined and assessed with the definite standard. The third theory was relativism that stayed between subjectivism and objectivism, i.e. the theory relating to the receiver's the aesthetical feeling according to the

aesthetics and the beautiful quality of material in the examination of the aesthetical beauty was not a thing coming from the individual feeling or from the material quality but it was state of relationship between a person and material equal promotion.

From the analysis of the aesthetical beauty it was found that the sculptures were beautiful according to aesthetics. It was light-colored without colorful aspects and it looked natural, harmonious with topography and human life of Cambodians. It was beauty coming from the creation of human mind or imagination that came from the mental experience.

Keyword; The Beauty Of Sculpture, Angkor Wat Temple

๑. บทนำ

รูปสลักและงานประติมากรรม คือ รูปซึ่งเกิดจากการแกะสลักปรากฏเป็นรูปโดยใช้เครื่องมือแกะเป็นส่วนสำคัญจิตรกรจะกำหนดเครื่องแกะขึ้นมาใหม่ตามความต้องการและจินตนาการจากความคิดสร้างสรรค์อันเป็นศักยภาพของสมองทางซีกขวา นอกจากนี้ รูปแกะสลักที่เน้นเรื่องแกะแล้วยังมีองค์ประกอบอื่นไม่ว่าจะเป็นเส้น น้ำหนัก รูปร่าง ฯลฯ ที่ปรากฏที่ระนาบทำให้เกิดรูปโดยนำเสนอรูปแบบ เนื้อหา เรื่องราว ตลอดจนถึงเทคนิควิธีการรวมอยู่ด้วย ซึ่งรูปแกะสลักเป็นภาษาอย่างหนึ่งที่สามารถสื่อความหมายแก่ผู้อื่นตามหลักความรู้สึที่จิตรกรต้องการที่จะนำเสนอตั้งที่ได้กล่าวแล้วว่า รูปแกะสลัก ถือได้ว่าเป็นสื่ออย่างดีชนิดหนึ่งที่สามารถบอกเรื่องราวต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นภูมิประเทศ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ของท้องถิ่นนั้นๆ ที่จิตรกรได้บรรยายหรือถ่ายทอดผ่านเส้น สี ออกมาเป็นรูปนั้นๆ

งานแกะสลักผนังของแต่ละท้องถิ่นที่จะไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของที่นั้น เช่น ประเทศในแถบทวีปยุโรป หรือ อเมริกา จะมีความแตกต่างกับประเทศแถบทวีปเอเชีย แม้แต่ในทวีปเอเชียเองในแต่ละประเทศยังมีความแตกต่างกัน สิ่งที่มีอิทธิพลต่อศิลปะในทวีปต่างๆ คือศาสนา ขึ้นอยู่กับว่าในประเทศนั้นๆ จะนับถือศาสนาอะไรงานศิลปะของประเทศนั้นก็จะออกมาในลักษณะศิลปะของศาสนานั้นๆ เช่น ประเทศกัมพูชานับถือพระพุทธศาสนา งานศิลปะของกัมพูชาส่วนมากจึงเป็นศิลปะแบบพุทธศิลป์ รูปแกะสลักอังกอร์วัตเป็นวิจิตรศิลป์อย่างหนึ่ง ซึ่งส่งผลสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ มีคุณค่าทางศิลปะและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ค้นคว้า เรื่องที่เกี่ยวกับศาสนา ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรมการแต่งกาย ตลอดจนการแสดง

พื้นเมืองต่างๆ ของแต่ละยุคสมัยและสารอื่นๆ ที่ประกอบเป็นรูปแกะสลักอังกอร์วัต^๑ มีมาแต่อดีตรูปแกะสลักส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากความศรัทธาในพระพุทธศาสนาเพื่อบันทึกถ่ายทอดและเป็นสื่อการสอนเรื่องราวพุทธประวัติ พุทธชาดกต่างๆ วัชโรบายน์โบสถ์ วิหาร ศาลา อันเป็นพุทธสถานรูปแกะสลักสามารถแบ่งออกได้ ๒ กลุ่มย่อย คือ ๑) รูปแกะสลักอังกอร์วัตแบบประเพณี เป็นการแสดงออกแบบประเพณีทั้งเทคนิคและวิธีการสร้างสรรค์และแบบแผนที่เป็นคตินิยม ๒) รูปแกะสลักในอังกอร์วัตแบบแนวประเพณี เป็นการแสดงออกตามรูปแบบคติความเชื่อ แนวคิดของจิตรกรตามวิสัยทัศน์ที่อิสระ โดยกระบวนการทางรูปแกะสลักในอังกอร์วัตแบบประเพณีบางส่วนมานำเสนอ

รูปแกะสลักผนังของอังกอร์วัต ที่ยังเหลือร่องรอยจนถึงปัจจุบันนี้ ถือได้ว่าเป็นตำราอันซื่อสัตย์ที่จารึกไว้ด้วยเรื่องราวอันเป็นจริง เทียบกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์โบราณคดี เช่นเดียวกับการจารึกไว้ด้วยตัวอักษรสิ่งที่แฝงบรรจุอยู่ในจิตรกรรมผนังประมวลรวมไว้ซึ่งจารีตประเพณี ระเบียบแบบแผนที่มีในอดีต ด้วยเหตุนี้จิตรกรรมผนังจึงเป็นของมีค่า แต่เดิมการแกะสลักรูปบนผนังอังกอร์วัต มีวัตถุประสงค์เพื่อจะตกแต่งผนังผนังให้สวยงามแต่อย่างไรก็ตาม ลักษณะของรูปแกะสลักมีความสัมพันธ์อยู่กับลักษณะของตัวอังกอร์วัตที่สร้างขึ้นด้วยในประเทศกัมพูชา รูปแกะสลักผนังส่วนใหญ่แกะสลักอยู่ในโบสถ์ วิหาร ซึ่งเป็นการแกะสลักเรื่องเกี่ยวกับศาสนาส่วนใหญ่ เช่นภาพพุทธประวัติ รูปเล่าเรื่องชาดก ทั้งนี้เพื่อจะน้อมซึ้งใจให้ผู้เกิดความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว เมื่อได้ชมภาพนั้นเป็นนามธรรมแล้ว ก็ยังซาบซึ้งเมื่อได้ชมรูปแกะสลักเป็นรูปธรรมที่เคยรับฟังเรื่องราวมาจากคำเทศนา มา ก็ยิ่งทำให้คำสั่งสอนเกี่ยวกับเรื่องราวในพระพุทธศาสนาติดหูติดตา และประทับใจในดวงใจและเกิดความเลื่อมใสยิ่งขึ้น และอีกประการหนึ่งภายในโบสถ์ วิหาร นั้น เมื่อได้เข้าไปภายในแล้วจะทำให้รู้สึกเหมือนปลิกตนไปเสียจากโลกภายนอกเพราะเหตุนี้รูปแกะสลักจึงมีส่วนให้ความรู้ที่สงบและลึกลับอยู่ด้วย^๒

รูปแกะสลักผนังอังกอร์วัตนั้นได้สะท้อนให้เห็นประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของคนกัมพูชาทั้ง ๔ ภาคภายใต้ร่มเงาของพระพุทธศาสนา รูปแกะสลักผนังอังกอร์วัตนั้นส่วนมากจะเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติ หรือชาดกต่างๆ และนิทานพื้นบ้านที่เป็นที่นิยมของแต่ละท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งแต่ละท้องถิ่นแต่ละภาคของประเทศกัมพูชาแม้ว่าจะอยู่ภายใต้ร่มเงาของพระพุทธศาสนาเหมือนกัน แต่จะแตกต่างกันบ้างในเรื่อง วิธีการ

^๑ ศึกษาราย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **ปรัชญาเบื้องต้น**, (กรุงเทพมหานคร : นวสารสินการพิมพ์, ๒๕๕๑), หน้า ๑๒๙.

^๒ สำนักศิลปะและวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, **โครงการอนุรักษ์ภาพจิตรกรรมผนัง รูปแกะสลัก ในจังหวัดมหาสารคาม**, (มหาสารคาม : โรงพิมพ์มหาสารคามการพิมพ์-สารคามเปเปอร์, ๒๕๕๑), หน้า ๕๑.

ดำเนินชีวิต เช่นเรื่องภาษาประจำท้องถิ่น อาหารการกิน เครื่องแต่งกาย และสภาพเศรษฐกิจ เป็นต้น จากสภาพแวดล้อม

ดังกล่าวนี้เองจึงทำให้รูปแกะสลักอังกอร์วัดทั้ง ๔ ภาคนั้นจะออกมาในรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละภาค เช่น ในภาคใต้ของกัมพูชา ซึ่งสภาพภูมิประเทศนั้นเป็นดินแดนที่เป็นพื้นที่ๆ ราบสูงมีอากาศร้อน และแห้งแล้งทำให้สภาพความเป็นอยู่ของคนกัมพูชาในส่วนนั้นส่วนมากแล้วยากจน จากวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ค่อนข้างยากจน ทำให้งานศิลปะในพระพุทธศาสนาหรือ พุทธศิลป์ในอังกอร์วัดนั้นไม่ว่าจะเป็นสถาปัตยกรรม หรือสิ่งปลูกสร้างต่างๆ

มีขนาดเล็กกระทัดรัด ไม่ใหญ่โตเหมือนในภาคกลางหรือภาคอื่นๆ ส่วนรูปแกะสลักผนังนั้นไม่ว่าจะเป็นสี พู่กัน หรือวัสดุต่างๆ ที่ใช้ก็ล้วนแล้วแต่เป็นของที่หาได้ในธรรมชาติในท้องถิ่นนั่นเอง ภาษาท้องถิ่นของคนกัมพูชาไม่เหมือนกับคนภาคกลาง หรือภาคอื่นในประเทศกัมพูชา เช่นพระอุโบสถหรือโบสถ์ คนกัมพูชาเรียกว่าพระวิหาร เรียกรูปแกะสลักตามผนังว่า รูปจำหลัก ดังที่ได้กล่าวแล้วว่ารูปแกะสลักผนังนั้นเป็นสิ่งที่บ่งบอกเรื่องราวหรือประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตของคนในภูมิภาคหรือท้องถิ่นนั้นเพราะฉะนั้น รูปแกะสลักจึงเป็นรูปแกะสลักผนังที่บ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของคนกัมพูชา จากการศึกษาเรื่องราวของรูปแกะสลักนั้นมีมาแต่อดีตอันยาวนานอย่างต่ำๆ ก็ ๒๐๐๐ ปี มาแล้ว ซึ่งอยู่ก่อนในยุคก่อนประวัติศาสตร์ที่นักวิชาการเรียกว่า รูปแกะสลักก่อนประวัติศาสตร์ คือรูปแกะตามเพิงผาหน้าถ้ำ เช่น ภาพแกะที่ภูพระบาทบ้านสำโรง ตำบลสำโรง อำเภอมะนัง จังหวัดเสียมเรียบ เป็นต้น ซึ่งมักจะแกะสลัก รูปสัตว์ รูปคน รูปฝ่ามือ รูปเรขาคณิตและสัญลักษณ์อื่นๆ

รูปแกะสลักเป็นภูมิปัญญาของชาวกัมพูชา และเป็นมรดกสำคัญทางพระพุทธศาสนา และของชาติ เพราะคนกัมพูชาส่วนมากนับถือพระพุทธศาสนา ในฐานะพุทธศาสนิกชนต้องช่วยกันรักษารูปแกะสลักผนังในทางพระพุทธศาสนา นี้ ให้อยู่คู่กับคนกัมพูชา เพราะรูปแกะสลักนั้นเป็นรูปแกะสลักบนผนังที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษของชาวกัมพูชา จึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่อนุชนรุ่นหลังต้องอนุรักษ์สืบทอดมรดกทางภูมิปัญญาของบรรพบุรุษนี้ให้อยู่คู่กับสังคมกัมพูชาตลอดไป

เสน่ห์ของรูปแกะสลักนั้นอยู่ที่การสื่อหรือถ่ายทอดเรื่องราวต่างออกมาจากจินตนาการของช่างแกะว่าการแกะรูปที่ผนังอังกอร์วัดแต่ละแห่งช่างต้องการสื่ออะไรออกมาให้ผู้ที่มาชมหรือผู้ที่พบเห็นได้ค้นหาปริศนาธรรมจากรูปแกะสลักที่ช่างได้ถ่ายทอดผ่านเส้นและสีที่เป็นอัตลักษณ์ของช่างแกะแต่ละคน และเป็นเอกลักษณ์ของรูปแกะสลักผนังอังกอร์วัด บ้านสำโรง ตำบลสำโรง อำเภอมะนัง จังหวัดเสียมเรียบ ก็เป็นมรดกที่ล้ำค่าอีกแห่งหนึ่งของพระพุทธศาสนา ต้องช่วยกันรักษาไว้ให้อยู่คู่กับพระพุทธศาสนาให้นานที่สุด รูปแกะสลักที่อังกอร์วัดนั้นก็ เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เช่นเรื่องพุทธประวัติ

พระเวสสันดรชาดก เป็นต้น ซึ่งเสน่ห์ของการชมรูปแกะสลักอีกอย่างหนึ่ง คือ จะมีอักษรธรรมให้ได้ศึกษาและที่ผนังอังกอร์วัดก็เช่นกัน ช่างแกะก็จะแกะสลักอักษรธรรมกำกับไว้ที่รูปแกะสลักทุกรูปเพื่อที่จะอธิบายเรื่องราวในรูปโดยจะแปลเป็นภาษากัมพูชาให้ผู้ที่เข้าชมได้อ่านให้เข้าใจและยังศึกษาอักษรตัวธรรมไปในตัวด้วย

จากเหตุผลและความสำคัญที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์ความงามรูปแกะสลักว่ามีความงามและมีคุณค่าอย่างไร โดยใช้เกณฑ์การตัดสินความงามทางสุนทรียศาสตร์ตัดสินความงามรูปแกะสลัก เพื่อเป็นการอนุรักษ์และส่งเสริมให้คนกัมพูชาได้รู้และเข้าใจในความงามของรูปแกะสลัก จนเกิดความรักและหวงแหนในภูมิปัญญาของบรรพบุรุษของคนกัมพูชาช่วยกันรักษาภูมิปัญญานี้ให้อยู่คู่สังคมกัมพูชาตลอดกาลนาน

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของรูปแกะสลักในอังกอร์วัด
๒. เพื่อศึกษาสุนทรียศาสตร์และเกณฑ์ตัดสินความงาม
๓. เพื่อศึกษาวิเคราะห์รูปแกะสลักในอังกอร์วัดตามหลักสุนทรียศาสตร์

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นกาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยกานกำหนดขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยดังนี้

๑. สืบรวจเอกสารและรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ดังนี้ ๑) เอกสารปฐมภูมิ ได้แก่ การศึกษาอธิบายรูปแกะสลักที่ปรากฏในอังกอร์วัด ๒) เอกสารทุติยภูมิ ได้แก่ ตำราหนังสืองานค้นคว้าวิจัย และวารสารพร้อมทั้งศึกษาเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับความงาม และ ๓) เก็บข้อมูลบนภาพรูปแกะสลักอย่างละเอียด และสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างจากประชากร

๒. เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยกำหนดใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเป็นแบบมีโครงสร้าง ประกอบไปด้วย สมุดบันทึก กล้องถ่ายรูป แบบสัมภาษณ์ และเครื่องบันทึกเสียง

๔. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยประวัติความเป็นมาของรูปแกะสลักในอังกอร์วัด สรุปได้ดังนี้ คือ รูปแกะสลักตามความหมายคำศัพท์พื้นถิ่นอังกอร์ หมายถึง การประกอบพิธีกรรมต่างๆ เป็นปราสาทที่สร้างขึ้นโดยเฉพาะบทบาทหน้าที่ ของชุมชนพุทธศาสนาในท้องถิ่นอังกอร์วัด

ให้ความสำคัญต่อการสร้างสรรค์ลักษณะรูปแบบอันเกิดจากคติแนวคิดและเทคนิค ในการก่อสร้างตลอดจนการแก้ปัญหาของชาวท้องถิ่นที่ได้สืบทอดตามชนบประเพณี มี ลักษณะเป็นโบสถ์แบบโบราณ ส่วนรูปแกะสลักผนังที่อังกอร์วัต มีรูปแบบการแกะดังนี้ การ รูปแกะสลักแล้วลงลายลักษณ์อักษร เพื่อบอกชื่อ การแกะสลักรูปแล้วลงลายลักษณ์อักษร เพื่อบอกชื่อ เหตุการณ์ การแกะสลักรูปแล้วลงลายลักษณ์อักษร เพื่อบอกสถานที่เรื่องราวที่ ปรากฏในผนังอังกอร์วัต แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ เรื่องราวทางพุทธศาสนา และเรื่องราว วรรณกรรม

รูปแกะสลักผนังด้านนอก และด้านใน เนื้อเรื่องผนังด้านในเป็นเรื่องพุทธประวัติ อักษรธรรมในการแกะรูปบนผนังอังกอร์วัต ช่างได้แกะเรื่องราวบนผนังและแบ่งเป็นสัดส่วน ในแต่ละเรื่องในวรรณกรรมมีการเชื่อมต่อกันบนผนังอังกอร์วัต ช่างแกะจึงได้ใช้ตำแหน่งของ ตัวอักษรเป็นตัวกำหนดเขตการสื่อความหมาย ลายลักษณ์อักษรที่ปรากฏในรูปแกะ ได้ นำมาใช้อ้างอิงและสื่อความหมายของรูปแกะเป็นอย่างดี เช่น สถานที่ และเหตุการณ์ต่างๆ ในรูปแกะจะมีคำอธิบายทำให้เหตุการณ์นั้นมีความสำคัญมากขึ้น

ลายลักษณ์อักษรรูปแกะเป็นตัวบอกชื่อ สถานที่ และเหตุการณ์ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ชมที่ ไม่มีความรู้เกี่ยวกับวรรณกรรมอังกอร์วัตได้เข้าใจในรูปแกะสลักที่ปรากฏในผนังสะท้อน ออกมาให้เห็นถึงแนวทางการดำเนินชีวิต พฤติกรรมของคนที่แสดงออกมาในรูปต่างๆ ทั้งใน ด้านคติความเชื่อ ปัจจัย ๔ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ตลอดจนถึง ความสัมพันธ์ของคนกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น

จุดมุ่งหมายแรกที่แกะ ก็เพื่อประดับตกแต่งให้อังกอร์มีความสวยงาม คนกัมพูชาที่ จุดมุ่งหมายของรูปนั้นนอกจากเพื่อประดับตกแต่งผนังของอังกอร์แล้ว พอสรุปเป็นข้อใหญ่ๆ ได้อีก ๓ ข้อ ดังนี้ ๑) เพื่อรักษาประเพณีอันดีงาม ๒) เพื่อสอนศีลธรรม ๓) เพื่อความ เพลิดเพลินในการศึกษาธรรม

ความงามในทางพระพุทธศาสนา คือความงามที่เกิดขึ้นจากการดำเนินชีวิตที่ดีที่ ถูกต้องตามหลักธรรมคำสอนของพระศาสดา ถ้ามองตามหลักสุนทรียศาสตร์แล้ว พระพุทธศาสนาจะมองว่าความงามมีทั้งในวัตถุและจิต ความงามของรูปแกะสลักบนผนังอังกอร์วัต เป็นความงามที่เกิดขึ้นจากแรงศรัทธาในพระพุทธศาสนาของคนในชุมชนบ้านสำโรง ประเทศกัมพูชา

สุนทรียศาสตร์ เป็นศาสตร์หนึ่งในวิชาปรัชญา เป็นศาสตร์ที่อยู่ในสาขาคุณวิทยา คุณวิทยา เป็นสาขาที่ค้นหาคุณค่าของคุณค่าของสรรพสิ่ง รวมทั้งมนุษย์ เป็นปรัชญาสาขา หนึ่งที่ว่าด้วยความงามและสิ่งที่ยามทั้งในงานศิลปะและในธรรมชาติโดยศึกษาประสบการณ์ คุณค่าความงามและมาตรฐานในการวินิจฉัยว่า อะไรงามอะไรไม่งามความงาม หมายถึงการ คิดหรือชี้ให้เห็นว่าวัตถุใดวัตถุหนึ่งมีลักษณะสวยติดตาติดใจและเลอเลิศหรือหมายถึงการที่ เราใช้จิตแสดงปฏิภพการณในสิ่งแวดล้อมหรือการที่จิตประเมินค่าวัตถุที่มีคุณค่าที่

เราให้เกิดความรู้สึกภายในจิตใจแม้ว่าความงามจะขึ้นอยู่กับจิตแต่ก็ไม่ได้ขึ้นอยู่กับทางเลือกตามใจชอบหากแต่ต้องขึ้นอยู่กับคุณค่าที่มีอยู่ในวัตถุนั้นๆ ความงามจึงมี๒ชั้นใหญ่คือความงามชั้นธรรมาสามัญ และความงามชั้นสุดยอด เกณฑ์๔ทฤษฎีคือทฤษฎีจิตวิสัยนิยม, ทฤษฎีวัตถุวิสัยนิยม, ทฤษฎีสัมพัทธนิยม, ทฤษฎีปฏิบัติการใหม่โดยมีแนวคิดที่ต่างกัันดังนี้

ทฤษฎีจิตวิสัยนิยมเน้นความสำคัญที่ความรู้สึกของตัวบุคคลตั้งนั้นมาตรการตัดสินคุณค่าทางความงามจึงไม่ตายตัวเพราะขึ้นอยู่กับความรู้สึกหรือรสนิยมซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามความชอบของแต่ละคนในแต่ละเวลาและสถานที่

ได้ว่าทฤษฎีวัตถุวิสัยนิยมเชื่อว่าความงามเป็นคุณสมบัติของวัตถุเป็นคุณสมบัติที่แน่นอนตายตัวและอยู่ติดกับวัตถุมาตั้งแต่แรกโดยไม่ขึ้นกับความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์และมีเกณฑ์ตัดสินที่แน่นอนตายตัวที่จะใช้ชี้วัดได้

ทฤษฎีสัมพัทธนิยมเป็นทฤษฎีที่อยู่กึ่งกลางระหว่างอัตนัยนิยมและปรนัยนิยม กล่าวคือเป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญทั้งความรู้สึกทางสุนทรียะตามรสนิยมของผู้รับรู้และคุณสมบัติทางความงามของวัตถุในการประเมินคุณค่าทางสุนทรียะโดยเชื่อว่าความงามไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นเฉพาะจากความรู้สึกของบุคคลผู้รับรู้หรือจากคุณสมบัติของวัตถุเพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่งหากแต่เป็นภาวะของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับวัตถุที่มีปฏิกริยาตอบสนองในสัดส่วนพอๆ กัน

ทฤษฎีปฏิบัติการใหม่ ภาวะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับวัตถุนั้นมิใช่เป็นตัวความงามหรือคุณค่าทางสุนทรียะเพราะบุคคลทำให้ความสนใจส่วนวัตถุทำหน้าที่เป็นสิ่งที่ถูกสนใจความงามมิใช่ผลลัพธ์ของภาวะความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งสองสิ่งแต่ความงามน่าจะเป็นสิ่งที่เกิดใหม่โดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างของทั้งสองสิ่งนี้เป็นรากฐานรองรับคุณค่าความงามเป็นปฏิบัติการใหม่จากกระบวนการของการหาคุณค่าความงาม

ผลการศึกษา จากการค้นคว้า สัมภาษณ์ บุคคลต่างๆที่ได้กล่าวมา พบว่าความงามเป็นสิ่งที่เกิดจากความกลมกลืนและการมีลีลาจังหวะที่เหมาะสม ความงามเป็นสิ่งที่มีความค่าและให้ความสุข ความพึงพอใจ ความงามจึงเป็นสิ่งดี แต่สิ่งที่ดีทั้งหลายไม่จำเป็นต้องมีความงดงามความงามเป็นสิ่งที่ให้ความพึงพอใจแก่เราได้ แต่สิ่งที่ให้ความพึงพอใจแก่เราไม่จำเป็นต้องมีความงดงาม ความงามเป็นสิ่งสูงสุดที่มีคุณค่าในตัวเอง แม้ความงามจะสัมพันธ์กับความพอใจ แต่ว่าจะแตกต่างจากคุณประโยชน์ เพราะความงามเป็นสิ่งที่มีความค่าในตัวของมันเองในขณะที่คุณค่าที่มาจากคุณประโยชน์นั้น เป็นผลมาจากกิจกรรมของมนุษย์เรา ซึ่งมุ่งเป้าหมายในด้านผลประโยชน์อย่างเดียวนั่นเอง จากทรรศนะมุมมองของนักปรัชญารุ่นเก่าอย่างท่านอริสโตเติลจึงมีแนวคิดที่ว่า

คุณค่าอยู่ที่ตัวของวัตถุทางสุนทรียะนั้นจะมองหานอกตัวของวัตถุนั้นไม่ได้ ผิดไปจากแนวคิดของอีกกลุ่มที่มีความคิดแตกต่างกัน จะอย่างไรก็ตามความงามของ จิตรกรรมฝาผนังนครวัด กับวิถีชีวิตท้องถิ่นชุมชน เป็นสถานที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ และทรงคุณค่าควรแก่

การศึกษา ถึงแม้ว่าจะมีมุมมองที่แตกต่างกันไป อัตวิสัย ก็มีแนวคิดตามแนวของตัวเองว่า ความงามเกิดขึ้นได้ก็เพราะจิตใจ ปรวิสัย กับเห็นต่างไปอีกว่า ความงามเกิดขึ้นได้ก็เพราะมี วัตถุประสงค์เป็นตัวกำหนด จากความเห็นต่างนี้เองทำให้เกิดแนวคิดใหม่ขึ้นว่า ความงามจะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อ สภาวะต่างๆ มีความสัมพันธ์กัน หรือความกลมกลืนอย่างลงตัวนั่นเอง ผลที่ได้รับ คือ คุณค่าทางด้านจิตใจ และคุณค่าทางด้านวัตถุประสงค์ด้วย

ผลที่ได้ จากการสัมภาษณ์ บุคคลต่างๆ ที่ได้กล่าวมา วิธีชีวิตของชาวอังกอร์วัด ที่มี ต่อรูปแกะสลักอังกอร์วัดนั้น มีมุมมองที่แตกต่างกันไป ความเชื่อที่มีต่อรูปแกะสลักต่างๆ บน ผนังเป็นคติธรรม หรือเรื่องราวทางพุทธประวัติ ที่ทรงคุณค่าทางด้านจิตใจของชุมชน มุมมอง ทางด้านความงาม ขึ้นอยู่กับความกลมกลืนกัน สิ่งแวดล้อม ท้องถิ่นชุมชนด้วย รูปแกะสลัก จิตรกรรมผนังอังกอร์วัด มีความเป็นสุนทรียศาสตร์ และควรแก่การศึกษา รักษาให้คงอยู่ สืบไป

จากการวิเคราะห์ความในทางสุนทรียศาสตร์ของรูปแกะสลักบนผนังอังกอร์วัด พบว่า รูปแกะสลักบนผนังอังกอร์วัด เป็นความงามที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์กันของจิตและ วัตถุประสงค์กลายเป็นความสวยงามมีความกลมกลืนดูเป็นธรรมชาติ ดูแล้วมีความรู้สึกเย็นสบายตา ด้วยสีที่มัววรรณะเย็น คือสีอ่อนๆ ไม่ฉูดฉาดเกินไปเหมาะสมกลมกลืนกับสภาพภูมิประเทศ และฐานะความเป็นอยู่ของสังคมกัมพูชา เป็นความงามที่เกิดจากการสร้างสรรค์ในจิตใจ มนุษย์ที่เรียกว่าจินตนาการซึ่งจินตนาการเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ของจิตใจมนุษย์ นั้นเอง เมื่อผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ของจิตแล้ว ช่างแกะก็จะถ่ายทอดออกมาเป็นรูปเป็น ร่างผ่านเส้น สี และแสง ได้อย่างเหมาะสมกลมกลืน ที่กล่าวมานี้เป็นความงามที่เกิดทางด้าน จิตใจ ส่วนด้านวัตถุประสงค์ ก็เป็นวัตถุประสงค์หรือคุณค่าในตัวของวัตถุชิ้นนั้นๆ อยู่แล้ว ไม่ ว่าจะเป็นวัตถุประสงค์ที่นำมาสร้างหรือแกะสลักนั้นก็ก็เป็นสิ่งที่มีความรู้หรือคุณสมบัติที่ดีของมันอยู่ แล้ว ทั้งดินเหนียวเผาเป็นก้อนอิฐในกานก่อสร้างตัวอังกอร์วัด ฉาบผนังด้วยปูนโบราณที่มี ส่วนผสมของทราย ปูนเผาจากดิน ยางบง มะขามเปียก น้ำอ้อย น้ำต้มจากหนังควาย ส่วน วัสดุที่ใช้ในกระบวนการแกะสลักรูปนั้น ไม่ว่าจะเป็นกาวที่จากน้ำเปลือกแข็ง หรือสีที่ได้จากวัสดุ ที่มีในธรรมชาติในท้องถิ่น วัสดุเหล่านี้เป็นสิ่งที่คุณสมบัติในตัวของมันอยู่แล้วถึงใครจะรู้ หรือไม่ก็ตาม เมื่อดำเนินการตามกระบวนการต่างในการแกะสลักรูปเสร็จ ก็ได้รูปแกะสลักที่มี ความงามกลมกลืนด้วยลีลาและจังหวะเหมาะสม

ฉะนั้น เมื่อวิเคราะห์ความงามของรูปแกะสลักบนผนังของอังกอร์วัดโดยใช้ทฤษฎี ความงามทางสุนทรียศาสตร์ทั้ง๓ ทฤษฎี มาวิเคราะห์หาความงามก็พบว่า ทฤษฎีความงามที่ เหมาะสมที่จะใช้ตัดสินความงามของรูปแกะสลักบนผนังอังกอร์วัดที่สุด คือ ทฤษฎีสัมพัทธนิ ยอมด้วยเหตุผลที่ว่าความงามนั้นจะเกิดขึ้นได้ต้องเกิดจากความสัมพันธ์กันของหลายๆ อย่าง ไม่ว่าจะเป็นวัตถุประสงค์และจิตใจของแต่ละบุคคลรวมไปถึงสิ่งแวดล้อมต่างๆ ในสังคม เช่น ความเชื่อเรื่องศาสนา และวัฒนธรรม เป็นต้น ซึ่งบ้านสำโรง ตำบลสำโรง อำเภอเมืองเสียม

เรียบ จังหวัดเสียมเรียบ เป็นสังคมที่นับถือพระพุทธศาสนา ฉะนั้น วัฒนธรรมของคนในชุมชนบ้านสำโรงและชาวกัมพูชาจึงเป็นวัฒนธรรมของพระพุทธศาสนา ในเรื่องของความงามนั้น พระพุทธศาสนามองว่าความงามมีทั้งในวัตถุและจิต คือ ไม่ได้ปฏิเสธความมีอยู่ของนามกับรูปหรือจิตกับวัตถุ แต่พระพุทธศาสนาไม่ค่อยเน้นที่ความงามด้านวัตถุเท่าไหร่นั่นเอง

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(๑) หนังสือ :

คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **ปรัชญาเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร: นวสาส์นการพิมพ์, ๒๕๔๑.

สำนักศิลปะและวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. **โครงการอนุรักษ์ภาพจิตรกรรมผนัง รูปแกะสลัก ในจังหวัดมหาสารคาม**. มหาสารคาม : โรงพิมพ์มหาสารคามการพิมพ์-สารคามเปเปอร์, ๒๕๕๑.